

К.Д. УШИНСЬКИЙ ПРО МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

об'єднувати людей, мотивувати і спонукати до плідної праці.

Управління трудовими ресурсами (колективом) з використанням знань психології дає керівникові можливість вірно розподілити обов'язки, завдання кожного члена групи, спонукати його до активної праці, виявити приховані можливості кожного та вберегти від небажаних конфліктів.

Управлінська робота керівника передбачає вмиле оперування поняттями, які пов'язані з особистістю (темперамент, характер, здібності, емоції, мотивація, соціальні установки). Тобто керівник повинен знаходити особистісний підхід до кожного члена колективу та створювати атмосферу єдиної сім'ї.

1. Кулініч І.О. Психологія управління: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 292 с.

2. Лозниця В.С. Психологія менеджменту:

Навч. посібник. – К.: ТОВ “УВПК “ЕксОб”, 2000. – 512 с.

3. Орбан-Лембрик Л.Е. Основи психології управління: Монографія. – Івано-Франківськ: “Плай”, 2002. – 426 с.

4. Ружичка І. Психологія і робота з людьми / Пер. з чеськ. – К.: Політвидав України, 1984. – 222 с.

5. Савельєва В.С. Психологія управління: Навчальний посібник. – К.: ВД “Професіонал”, 2005. – 320 с.

6. Супруненко М. Особистісні якості сучасного менеджера // Молодь і ринок. – 2008. – № 7 – 8. – С. 112 – 117.

7. Управління персоналом фірми: Навчальний посібник / під ред. д.е.н. Крамаренко В.І., д.е.н. Холода Б.І. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 272 с.

8. Хміль Ф.І. Менеджмент: Підручник. – К.: Вища шк., 1995. – 351 с.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2010

УДК 37(09)(477)“20”

Наталія Калита, викладач кафедри педагогіки та методики початкового навчання
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

К.Д. УШИНСЬКИЙ ПРО МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

У статті розкрито проблему морального виховання особистості у педагогічній спадщині К. Ушинського; визначено погляди педагога на вплив школи, сім'ї, громадськості на моральне виховання особистості; обґрунтовано завдання і зміст морального виховання.

Ключові слова: мораль, виховання, сім'я, особистість, моральне виховання.

В статті раскрыта проблема морального воспитания личности в педагогическом наследстве К. Ушинского; определено взгляды педагога на влияние школы, семьи, общественности, на моральное воспитание личности; обосновано задание и содержание морального воспитания.

Ключевые слова: мораль, воспитание, семья, личность, моральное воспитание.

In the article the problem of moral education of personality is exposed in a pedagogical inheritance K. Ushinskogo; certainly looks of teacher are to influence of school, family, public, on moral education of personality; grounded task and maintenance of moral education.

Key words: moral, education, family, personality, moral education.

Постановка проблеми. Однією із форм суспільної свідомості, сукупністю принципів, норм і правил, що регулюють поведінку людей є мораль. Основними регуляторами моралі є свідомість, досвід, моральна позиція, совість, сором, усвідомлення обов'язку і моральних норм суспільства.

Моральне виховання виникло у процесі формування людського суспільства: у праці, взаєминах, спілкуванні, пізнавали добро і зло, правду і брехню, любов і ненависть, милосердя і жорстокість тощо.

Питання моралі, морального виховання було

предметом уваги вчених різних галузей людських знань, педагогів і психологів. Велику увагу моральному вихованню приділяв Йоган Герbart, зокрема він писав: “Єдине завдання виховання можна цілком висловити в одному тільки слові: моральність” [2]. Про моральне виховання дітей В. Сухомлинський висловився так: “Моральне виховання дітей – це мудре обмеження. Дитина повинна зрозуміти три речі: можна, не можна, треба” [4].

Визначаючи сутність моралі як сукупність принципів, норм і правил, що регулюють поведінку людей, встановлюючи зв'язок моральності і свободи в людині, К. Ушинський вказує на

обов'язкову умову розвитку і виховання особистості: "Моральність і свобода – два таких явища, які зумовлюють одне одного і одне без іншого існувати не може, оскільки моральна лише та дія, яка випливає з мого вільного рішення, і все, що робиться не вільно, чи то під впливом чужої волі, чи під впливом страху, чи під впливом тваринної пристрасті, є, якщо не аморальною, то, у будь-якому разі, не моральною дією" [7, 467].

Аналіз останніх досліджень. Виховання моральної особистості та проблему морального виховання у спадщині К. Ушинського, розкрито у наукових дослідженнях О. Вишневецького [1], Д. Луцика [3], Н. Волкової [2], М. Фіцули [9], В. Сухомлинського [4], К. Чорної [10], В. Яніва [12], К. Ушинського [6] та ін.

Мета статті полягає у виявленні та обґрунтуванні поглядів К. Ушинського на проблему морального виховання особистості.

Виклад основного матеріалу. Сучасне моральне виховання має відіграти випереджальну роль у розбудові демократичного процесу, воно має базуватися на кращих здобутках національної культури і педагогіки, сприяти припиненню соціальної деградації, стимулювати самоорганізацію та особисту відповідальність людей [10, 523]. Завданнями і змістом морального виховання є формування національної свідомості, моральних переконань, моральних почуттів, моральної поведінки і найважливіших якостей особистості: громадянської честі й гідності, патріотизму та інтернаціоналізму, дружби і товаришування, гуманізму, свідомого ставлення до праці, колективізму, доброти, взаємодопомоги, скромності, дисциплінованості та духовності.

Моральне виховання як зазначає І. Чорна, це цілеспрямований процес оволодіння дітьми моральними категоріями, цінностями, принципами, ідеалами, виробленими людством і прийнятими суспільством на рівні власних переконань, дотримання їх як звичних форм особистої поведінки. Моральне виховання має свою специфічну мету, яка визначається домінуючими суспільними відносинами і духовними цінностями [10, 523].

Моральне виховання ефективно здійснюється лише як цілісний процес педагогічної організації життя школярів: діяльності, відносин, спілкування, з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей і відповідно гуманістичним цінностям моралі. Результатом цілісного процесу є виховання морально стійкої особистості в єдності її свідомості, моральних почуттів, совісті, моральної волі, навичок, звичок, суспільно цінної поведінки, вчинків [10, 523].

Питанню морального виховання особливу

увагу потрібно приділяти сьогодні. Моральне виховання дитини розпочинається з сім'ї. Його основу складають загальнолюдські та християнські цінності, моральні норми, які регулюють взаємовідносини між людьми. Саме в сім'ї дитина починає вчитися, як їй поводитися, починає усвідомлювати, що є добре, а що – погано. Сім'я є для неї носієм моральності, яку батьки через моральне виховання передають дітям. Моральне виховання передбачає формування в дитини почуття любові до батьків, Бога, правдивості, справедливості, скромності, милосердя, готовності захищати слабших, шляхетного ставлення один до одного, благородства та інших чеснот.

У процесі дослідження проблеми морального виховання нами здійснено порівняльний аналіз викладу проблеми у спадщині К. Ушинського та у сучасній українській педагогіці (за П. Щербанем) [11] (див. таблицю 1).

Важливим напрямком всебічно і гармонійно розвиненої особистості К. Ушинський вважає моральне виховання.

К. Ушинський визначає мораль через категорію естетичного: мораль – це все естетичне у відносинах між людьми. Гарне у вчинках людини і є мораль, вважає педагог, оскільки гарне, гоже, не може бути аморальним, так як і моральне – негожим [6, 276].

К. Ушинський виокремлює ряд чеснот моралі: доброта – почуття, причиною якого є відчуття надлишку сил у порівнянні з силою устремління [7]; здатність співпереживати і страждання і радості іншого; прагнення добра; прагнення щастя, розуміння якого пов'язане з призначенням людини у світі; совість, яка розвивається досвідом; прагнення досконалості, ідеал якої розвивається разом з розвитком людини.

Визначаючи сутність моралі як сукупність принципів, норм і правил, що регулюють поведінку людей, встановлюючи зв'язок моральності і свободи в людині, К. Ушинський вказує на обов'язкову умову розвитку і виховання особистості: "Моральність і свобода – два таких явища, які зумовлюють одне одного і одне без іншого існувати не може, оскільки моральна лише та дія, яка випливає з мого вільного рішення, і все, що робиться не вільно, чи то під впливом чужої волі, чи під впливом страху, чи під впливом тваринної пристрасті, є, якщо не аморальною, то, у будь-якому разі, не моральною дією" [7, 467].

З'ясовуючи моральний елемент у вихованні, К. Ушинський використовує поняття "патріархальна моральність", "моральність громадянська, державна, загальнолюдська або

Таблиця 1.

**Моральне виховання учнів у сучасній українській педагогіці
(за П. Щербанем) та у педагогічній спадщині К. Ушинського**

	У сучасній українській педагогіці (за П.Щербанем)	У педагогічній спадщині К.Ушинського
Мораль	Одна з форм суспільної свідомості, сукупність принципів, норм і правил, що регулюють поведінку людей	...мораль – це все естетичне у відносинах між людьми [6, 276]; ...доброта – почуття, причиною якого є відчуття надлишку сил у порівнянні з силою устремління [6, 282].
Шляхи морального виховання	Моральна свідомість учнів, засвоєння етичних норм на уроках і в процесі позакласної виховної роботи: формування морального досвіду в колективному житті, в спілкуванні і спільній діяльності виховання моральних звичок формування моральних почуттів урахування віку, індивідуального досвіду, становища школяра в колективі моральна і психологічна підготовка до сімейного життя, статеве виховання	...“моральність не є обов’язковим наслідком освіченості і розумового розвитку”, оскільки “виховання, сімейне і громадське, разом із впливом літератури, суспільного життя та інших суспільних сил, може мати сильний і вирішальний вплив на формування моральних чеснот у людині” [7, 431]; ...“дитина виховується, розвивається розумово і морально тільки під прямим впливом людської особистості, і жодними формами, жодною дисципліною, жодними статутами і розкладами часу занять неможливо штучно замінити вплив людської особистості” [8, 532].
Основні регулятори	Свідомість, досвід, моральна позиція, совість, сором, усвідомлення обов’язку і моральних норм суспільства	...мірилом досягнення людиною моральної висоти є страх перед Богом, який означає, що людина боїться лише своєї власної совісті – і більше нічого в світі не боїться [6, 359].
Завдання і зміст морального виховання	Формування національної свідомості, моральних переконань, моральних почуттів, моральної поведінки і найважливіших якостей особистості: громадянської честі й гідності, патріотизму та інтернаціоналізму, дружби і товаришування, гуманізму, свідомого ставлення до праці, колективізму, доброти, взаємодопомоги, скромності, дисциплінованості та духовності	...Патріотизм і релігійність: “мати, поважати і любити свою народність!” [5, 476]. “Моральність і свобода – два таких явища, які обумовлюють одне одного і одне без іншого існувати не може, оскільки моральна лише та дія, яка впливає з мого вільного рішення, і все, що робиться не вільно, чи то під впливом чужої волі, чи під впливом страху, чи під впливом тваринної пристрасті, є, якщо не аморальною, то, у будь-якому разі, не моральною дією” [5, 467].
Роль сім’ї	Дитина – це дзеркало морального життя батьків. Як у краплі води відбивається сонце, так і в дітях відбивається моральна чистота матері і батька	...аморальність меркантильного, практично-утилітарного ставлення до навчання і виховання у сім’ї, де “зазвичай дітей не виховують, а <i>готують</i> , чи не з колиски, до вступу у той чи інший навчальний заклад, чи до виконання умовних вимог того суспільного кола, до якого, на думку батьків, будуть належати їхні діти” [5, 463].

християнська в повному значенні цього слова” [7, 445].

Під патріархальною моральністю педагог розуміє ті “нескладні і нечисленні” стосунки, в

яких перебуває патріархальна людина, оскільки патріархальна моральність як система певних норм і правил регулює поведінку людини у сімейному і родовому побуті. К. Ушинський

висловлює переконання, що коли цивілізація, зовнішні щодо сімейних і родових стосунків обставини виринають людину із звичного середовища, то патріархальної моральності стає недостатньо, людина морально ніби роздвоюється, “за межами сім’ї вона відчуває себе на ворожій території”, де існують інші, чужі, мораль, правила і закони, а тому дозволено робити все, заради інтересу свого і своєї сім’ї, вибачливими є всілякі хитрощі і обман тощо [7, 438].

Основним регулятором моралі К. Ушинський вважає свободу особистості, можливість, право вільного волевиявлення, яке у наслідку дає моральність як невід’ємну рису гармонійно і всебічно розвиненої особистості: “Оскільки ви даєте права людині, тому ви й маєте право вимагати від неї моральності. Істота безправна може бути доброю або злою, але моральною бути не може” [7, 467].

К. Ушинський трактує Страх Божий як один із основних регуляторів морального виховання особистості. Педагог зазначає, що мірилом досягнення людиною моральної висоти є страх перед Богом, який означає, що людина боїться лише своєї власної совісті – і більше нічого в світі не боїться. Цей страх совісті є джерелом премудрості, тобто моральності і вищої практичної премудрості. К. Ушинський з жалем констатує, що цим глибоким постулатом Біблії зловживають бажаючи завдати страху дітям, прикриваючи ним своє невміння стримувати гнів, невміння, яке недопустиме в роботі вихователя. Такі вихователі внушають дітям не Страх Божий, а страх учительський, з якого народжуються брехня, облуда, хитрість, боягузтво, рабство, слабкість, нищість душі – а не премудрість [8, 359].

К. Ушинський не ставить перед школою вимогу бути проповідницею релігії. Справжня прогресивна школа, переконаний педагог, не суперечить принципам православної релігії, яка має історичну основу і звертається у своєму вченні до почуття людини. К. Ушинський не включає освіченість особистості до переліку регуляторів морального виховання, оскільки “лише розуму і лише знань ще недостатньо для укорінення у нас того морального почуття, того суспільного цементу, який ... зв’язує людей у чесне, дружнє суспільство” [7, 431].

З метою морального виховання пов’язана настанова К. Ушинського: виховувати так, щоб у дитини потреб було менше, аніж сил їх задовільняти, оскільки якщо у людини після задоволення потреб і реалізації устремлінь і прагнень ще залишається багато сили, то вона стає більш щедрою, ніжною, доброю [6, 320].

Відстоюючи ідею свободи людини, К. Ушинський зазначає, що моральні приписи суспільства, релігії і держави є обов’язковими для людини настільки, наскільки забезпечують існування суспільства, релігії і держави, але на особисту свободу людини вони зазіхати не можуть. Тому що “свобода сама по собі є таким благом ..., що обмеження її дозволено лише на користь суспільства, але не на користь окремої людини: силувати мене бути моральним, означає знищити намагання моральності моїх дій” [6, 345].

З’ясовуючи значення сім’ї у моральному вихованні дитини, К. Ушинський вказує на формування тих якостей особистості, які становлять його зміст: патріотизм і релігійність. К. Ушинський формулює поняття патріотичного почуття особистості як волевиявлення “мати, поважати і любити свою народність!” [7, 476].

Як зазначає К. Ушинський, релігійність дитини ще не є усвідомленим процесом, релігія більше впливає на дитину своїми формами, аніж своїм високим внутрішнім змістом. Однак релігійність, засвоєна в дитинстві, глибоко западає в дитяче серце і часто, пролежавши в ньому довго під різними туманними, ще менше усвідомленими теоріями і блискучими фразами, пробуджується потім знову з неабиякою силою [7, 476].

Моральне виховання є частиною християнського виховання. Особливістю християнського трактування моралі є також те, що вона мислиться найперше як система ідеалів, які втілюються в кодексах, у стосунках людей, культурі. К. Ушинський формулює моральні засади християнського виховання як вимогу усвідомлення і виконання обов’язку і моральних норм суспільства: “служи ідеї християнства, ідеї істини і добра, ідеї цивілізації, ідеї держави і народу, навіть якщо б це накликало на тебе нещастя, бідність і ганьбу, навіть якщо б це коштувало тобі самого життя” [6, 460]. Ці слова педагог вкладає в уста матері або батька як благословення, напутнє слово в моральному вихованні дитини, адже моральне виховання розпочинається саме з сім’ї.

К. Ушинський вказує на шляхи і засоби морального виховання особистості, при цьому висловлює глибоке переконання в тому, що “моральність не є обов’язковим наслідком освіченості і розумового розвитку”, оскільки “виховання, сімейне і громадське, разом із впливом літератури, суспільного життя та інших суспільних сил, може мати сильний і вирішальний вплив на формування моральних чеснот у людині” [7, 431].

Про зв’язок виховання і навчання з метою

морального впливу на особистість вихованця К. Ушинський говорить як про домінуюче виховання, причому висловлює неприйняття методики розподілу навчальних предметів між різними викладачами в народній школі чи в молодших класах: “У цій сфері навчання ще не може розподілятися на різні науки і повинно бути лише тільки засобом для загального розумового і морального розвитку. ... Будь-який розподіл предметів у школі для простого народу чи дітей молодшого віку, обов’язково і неминуче перетворить вихователя в учителя” [7, 453].

К. Ушинський вказує на важливе значення Церкви і школи не лише у моральному вихованні окремої особистості, але й у здійсненні виховного впливу на сім’ю, виховання народу в цілому: “ми хотіли б, щоб ... Церква і школа... вивели наш простий народ із тісної віджившої сфери виключно патріархального побуту у більш широку і вільну сферу громадянського суспільства, держави і людства” [7, 446].

Головними суб’єктами виховного впливу на людину і суспільство К. Ушинський вважає Церкву і представників духовної і світської освіти. Педагог формулює категоричну вимогу: “необхідно, щоб духовні особи, які присвятили себе виховній діяльності, були хорошими педагогами, і з другого боку, необхідно також, щоб світські особи, які беруться за виховання, особливо простого народу, були не тільки хорошими педагогами, але й справжніми християнами за своїми устремліннями і переконаннями, наскільки переконання людини відкриті для споглядання іншими людьми” [7, 452].

К. Ушинський неодноразово висловлював неприпустимість меркантильного, практично-утилітарного ставлення до навчання і виховання. Педагог переконаний, що марнославство у вихованні є в сім’ях, де “зазвичай дітей не виховують, а *готують* (курсив К.У. – прим. Н.К.), чи не з колиски, до вступу у той чи інший навчальний заклад, чи до виконання умовних вимог того суспільного кола, до якого, на думку батьків, будуть належати їхні діти” [7, 463]. Саме тут, на думку К. Ушинського, бере початок марнославне захоплення вивченням іноземних мов, заняття музикою при відсутності у дитини задатків до неї, репетиторська дресура тощо. К. Ушинський осуджує ту сімейну виховну діяльність, мотивами якої є прагнення батьків відповідати вимогам аристократизму, досягнути вищого щабля на соціальній драбині, “дати своїм дітям таку освіту, щоб вони стали вище, аніж ми в суспільстві, щоб вони вийшли з того становища, в якому ми самі стоїмо” [7, 464]. К. Ушинський

констатує, що такі зусилля не є турботою батьків дати дітям кращу освіту, аніж ту, яку отримали свого часу вони самі, це лише бажання батьків бути не самими собою, утвердитися у суспільстві, використовуючи власну дитину як річ, засіб, нехтування її особистістю.

Іншим виявом марнославства у сімейному вихованні, за К. Ушинським, є демонстрування гостям, знайомим, як діти декламують віршики, як танцюють, співають, володіють іноземною мовою тощо. Таке виховання “неприродно долає вроджену, дорожочинну сором’язливість дітей; і часто роздмухує в них самолюбство, заздрість, марнославство, нахабність, грайливість з такою турботою, ніби це є найкращі людські чесноти” [7, 466]. К. Ушинський з жалем констатує, що під впливом цього сімейного егоїзму і породженого ним марнославства руйнується не лише розумове, але й моральне виховання дитини: “егоїзм, самолюбство, марнославство стають спонукальними мотивами виховання” [7, 466].

Формування національної свідомості та самосвідомості передбачає: виховання любові до рідної землі, до свого народу, готовності до праці в ім’я України, освоєння національних цінностей (мови, території, культури), відчуття своєї причетності до розбудови національної державності, патріотизм, що сприяє утвердженню національної гідності, залучення учнів до практичних справ розбудови державності, формування почуття гідності й гордості за свою Батьківщину.

Висновки. Підсумовуючи сказане, можемо зробити такі висновки: моральне виховання має триєдине завдання: формування моральної свідомості, виховання моральних почуттів і головне – формування моральної поведінки.

Великого значення К. Ушинський надає моральному вихованню особистості, при цьому пов’язує її моральні чесноти із діяльністю душі та вихованням. З цього приводу педагог зазначає, що моральне почуття, найблагородніший і найніжніший паросток душі людської, тому воно потребує великого догляду і нагляду, щоб вирости і зміцніти. Моральне виховання дітей значно зростатиме, якщо його опирати на народну мораль, традиції, звичаї які містять у собі високі моральні цінності, погляди, ідеї, переконання тощо.

1. Вишневецький О. *Сучасне українське виховання: Педагогічні нариси* / Вишневецький О. – Львів: Львівський обл. науково-методичний інститут освіти; Львів, обл. пед. т-во ім. Ващенка, 1996. – 238 с.

2. Волкова Н. *Педагогіка. 2-ге видання, перероблене, доповнене* / Волкова Н.П. – К.: Академвидав. – 2007. – 616 с.

ГУМАНІТАРНИЙ ЦИКЛ ПРЕДМЕТІВ ЯК ЧИННИК ЕСТЕТИЗАЦІЇ ОСВІТИ У ШКОЛАХ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.)

3. Луцик Д.В. Педагогіка. Теорія національного виховання: [Навчальний посібник] / Луцик Д.В. – Дрогобич: Посвіт, 2007. – 143 с.
4. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором / Сухомлинський В.О. // Вибрані твори: В 5-ти томах – К.: Рад. шк., 1976 – 1977. – Т.4. – 282 с.
5. Ушинський К. Воскресные школы // К.Д. Ушинский. Собрание сочинений: В 11 т. – Т. 2. – Москва – Ленинград: Изд. Аккад. пед. наук РСФСР, 1948. – С. 489 – 515. – 655 с.
6. Ушинский К. Материалы к третьему тому “Педагогической антропологии” // К.Д. Ушинский. Собрание сочинений: В 11 т. – Т. 10. – Москва – Ленинград: Изд. Аккад. пед. наук РСФСР, 1948. – С. 53 – 625.
7. Ушинский К. О нравственном элементе воспитания // К.Д. Ушинский. Собрание сочинений: В 11 т. – Т. 2. – Москва–Ленинград: Изд. Аккад. пед. наук РСФСР, 1948. – С. 425 – 489. .
8. Ушинский К. Проект учительской семинарии // К.Д. Ушинский. Собрание сочинений: В 11 т. – Т. 2. – Москва–Ленинград: Изд. Аккад. пед. наук РСФСР, 1948. – С. 515 – 554.
9. Фицула М.М. Педагогіка / Фицула М.М. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 528 с.
10. Чорна К.І. Моральне виховання / Енциклопедія освіти // Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 523–524.
11. Щербань П. Прикладна педагогіка: навчально-методичний посібник / Щербань П. – К.: Вища школа., 2002. – 215 с.
12. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – Серія: Підручники ч. 13. / Янів В. – Мюнхен 1993. – 217 с.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2010

УДК 37.036(477.83)

Віолета Городиська, викладач Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ГУМАНІТАРНИЙ ЦИКЛ ПРЕДМЕТІВ ЯК ЧИННИК ЕСТЕТИЗАЦІЇ ОСВІТИ У ШКОЛАХ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.)

У статті розглядаються предмети гуманітарного циклу (мови, історії, географії), тісно пов'язані з національно-естетичним контекстом минулого, завдяки якому формується естетично розвинена особистість, зі сформованими естетичними потребами, інтересами, мотивами до краси та загальнолюдських цінностей.

Ключові слова: естетичний розвиток, національно-естетична свідомість, естетична уява, естетичні почуття, смаки, естетичне виховання.

В статті рассматриваются предметы гуманитарного цикла (языка, истории, географии), тесно связанные с национально эстетическим контекстом прошлого, благодаря которому формируется эстетично развитая личность, с сформированными эстетическими потребностями, интересами, мотивами, к красоте и общечеловеческим ценностям.

Ключевые слова: эстетическое развитие, национально эстетическое сознание, эстетическое воображение, эстетические чувства, вкусы, эстетическое воспитание.

The article deals with the subjects of the humanity cycle closely connected with the national – aesthetic contents of the past due to which an aesthetically developed personality is being formed.

Key words: aesthetic development, national-aesthetic consciousness, aesthetic imagination, aesthetic feelings, tastes, aesthetic education.

З поглядів минулого та сучасних міркувань на розвиток естетичного виховання учнівської молоді впливає не лише естетичний цикл навчальних предметів, а й гуманітарний. Зміст навчальних дисциплін гуманітарного циклу у сучасних школах значною мірою сприяє національному, патріотичному, моральному вихованню молоді, а їх вплив на формування естетичної свідомості менш вагомий. У контексті естетичного бачення змісту дисциплін цього циклу викладання здійснюється в недостатньому обсязі, без безпосереднього впливу на естетичний розвиток учнів. Таким чином, існуюча система навчання гальмує

розвиток естетичного компонента в освітній галузі.

Постановка проблеми. Залучення молоді до естетичного виховання набувають сьогодні особливої актуальності. Сучасний вимір життя вимагає від загальноосвітніх шкіл звернення уваги на внесення до всіх предметів естетичного колориту, зокрема до гуманітарного циклу. Державна національна програма естетичного виховання акцентує увагу на розробці методики посилення естетичного аспекту викладання всіх шкільних предметів [3, 35]. Естетичний потенціал загальноосвітньої школи зумовлює необхідність переосмислення концептуальних засад